

- 2^a X. 9 ἀντώνης δεσποτάκης ἔλαβα τὰ ἄνωθε(ν)
καὶ ὑπόσκομαι
- 3^a X. 10 κωνσταντῖνος παλαιὸς μάρτυς
εἰς τὴν 2^{αν} σελίδα
- 4^a X. 11 1800: ἔλαβα τὰ διάφορα — — — — — ^σ γρ. 40 = =
- 5^a X. 12 1803: ἐτ. ἔλαβα τὰ διάφορα — — — — — ^σ γρ. 30 = =

Verso

- 1^a X. 1 ὁμολογία τοῦ ἀντώνη
2 δεσποτάκη σίγουρα διὰ
3 γρό(σια) : 100 : 1797 : ὀκτω-
μβρίου : 10

60

Ὁμολογία τοῦ Νικολῆ Σφήκα

Χάρτης δίφυλλος
0,210×0,150

μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1796 καὶ 1812
Σίφνος

Ὁ Νικολῆς Σφήκας, Χιώτης, δανεῖζεται ἀπὸ τὸν σιὸρ Ἀντώνιον Νικολάκη Γρυπάρην διακόσια γρόσια ἐπὶ τόκῳ 10 % ἐτησίως, παραδίδων εἰς τὸν δανειστὴν πρὸς ἀσφάλειάν του τὴν παροῦσαν ὁμολογίαν ὑπογεγραμμένην παρ' ἀξιοπίστων μαρτύρων.

Ὁ ὀφειλέτης Νικολῆς Σφήκας εἶναι ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν τοῦ 54, διότι καὶ εἰς ἐκεῖνο χαρακτηρίζεται ὡς Χῖος ἢ Χιώτης. Εἰς ἐκεῖνο ὅμως δανεῖζεται χρήματα ἀπὸ τὸν Νικολάκην Γρυπάρην, ἐνῶ εἰς τὸ παρὸν δανεῖζεται ἀπὸ τὸν Ἀντώνιον Νικολάκην Γρυπάρην. Ἄρα ὁ τελευταῖος οὗτος εἶναι υἱὸς τοῦ πρώτου. Τοῦτο μᾶς ἐπιβάλλει νὰ τοποθετήσωμεν χρονολογικῶς τὸ παρὸν ἔγγραφον μετὰ τὸ 54, ἥτοι μετὰ τὸ ἔτος 1780, εἰς ποῖον ὅμως ἔτος ἀκριβῶς δὲν δύναμαι νὰ ὀρίσω. Πάντως μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1780 καὶ 1812, ὅτε ἀμφότεροι, δηλ. πατὴρ καὶ υἱός, δὲν ζοῦν πλέον. Τὸ γεγονὸς ὅμως ὅτι εἰς τὸ παρὸν δὲν φαίνεται δανεῖζων ὁ πατὴρ ἀλλ' ὁ υἱός, μὲ ἄγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ πατὴρ δὲν ὑπῆρχε πλέον, ὅτε συνετάχθη τὸ παρὸν καὶ ἐπομένως ὅτι ὁ υἱὸς καὶ δανειστὴς τοῦ παρόντος ἀπεβίωσε μετὰ τὸν πατέρα, διότι ζῶντος τοῦ πατρὸς δὲν νομίζω ὅτι ἠδύνατο νὰ ἔχη τοιαύτην δικαιοπρακτικὴν πρωτοβουλίαν ὁ υἱός. Ὁφείλω ὅμως νὰ ὁμολογήσω ὅτι τὰ ἐπιχειρήματα ὡς πρὸς τὸν χρόνον τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς δὲν εἶναι ἀμάχητα. Ἐχουν ὑπὲρ αὐτῶν, ὡς νομίζω, τὴν μείζονα πιθανότητα. Πάντως ὁ Ἀντώνιος Γρυπάρης τοῦ παρόντος ἀποκλείεται νὰ εἶναι ὁ ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα μὴ ζῶν πλέον ἐν ἔτει 1792, ὡς

ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ 58, διότι ἐκ τοῦ τελευταίου ἐγγράφου πληροφορούμεθα ἀπλῶς ὅτι οὗτος δὲν ζῇ πλέον, χωρὶς νὰ ἔχωμεν στοιχεῖα μαρτυροῦντα περὶ τοῦ ἀκριβοῦς ἔτους τοῦ θανάτου του. Ἐξ ἄλλου ὁ Ἀντώνιος Γρυπάρης οὗτος, πάππος τοῦ τοῦ παρόντος ἐγγράφου, φέρεται πάντοτε ὡς υἱὸς τοῦ Νικολοῦ ἢ Νικολάου Γρυπάρη, ἐνῶ ὁ τοῦ παρόντος προσδιορίζεται ὡς υἱὸς τοῦ Νικολάκη· Νικολάκης Γρυπάρης ἀποκαλεῖται εἰς τὰ ἐγγραφὰ μας πάντοτε σχεδὸν ὁ υἱὸς τοῦ Ἀντωνίου ἐκείνου Γρυπάρη καὶ πατὴρ τοῦ παρόντος. Τέλος, ἐπειδὴ τὸν Ἀντώνιον Νικολάκη Γρυπάρην θεωρῶ νέον καὶ μὴ δυνάμενον νὰ δανείζῃ ζῶντος τοῦ πατρός, ὅστις θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχῃ τοιαύτην πρωτοβουλίαν, ἀποκλειστικὴν δὲ ἐφ' ὅσον ἔζη, ὁ πατὴρ δὲ οὗτος Νικολάκης Γρυπάρης παρέχει δάνεια ἀκόμη ἐν ἔτει 1796, ὡς δείκνυνται ἐκ τοῦ προηγουμένου ἐγγράφου 59, θὰ ἠδυνάμην διὰ τοῦτο νὰ τοποθετήσω ἀκριβέστερον τὸ παρὸν ἐγγραφον μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1796 καὶ 1812.

Ὁ Ἰωάννης Μάτζης, ὁ συντάξας τὸ ἐγγραφον (στίχ. 14-17), ἀπαντᾷ καὶ ἐν 6 στίχ. 19-21 τοῦ ἔτους 1773. Νομίζω ὅτι πρόκειται εἰς ἀμφοτέρω τὰ ἐγγραφα περὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου, καίτοι ἐν 6 οὗτος γράφεται Μάτζας. Ἀλλ' ἐνῶ εἰς τὸ 6 φέρεται ὡς ἀπλοῦς συντάκτης τοῦ ἐγγράφου, εἰς τὸ παρὸν καλεῖται *προβλέπι(ι)τη(ς) τῆς καντζιλαρίας*. *Προβλέπιας καντζιλαρίας* ὅμως οὐδαμοῦ κατώρθωσα ν' ἀνεύρω. *Προβλεπτής* ἢ *προνοητής* εἶναι μετάφρασις τοῦ ἰταλικοῦ *proveditore*. Τὸ ἀξίωμα τοῦ *Proveditore* ἀπαντᾷ ἐν Ἑνετίᾳ. Ἀρχικῶς *Proveditor Generale da mar*, ἥτοι γενικὸς προβλεπτής τῆς θαλάσσης, ἐκαλεῖτο ὁ προϋστάμενος τῶν ἐν Κερκύρᾳ ναυλοχούντων πολεμικῶν πλοίων τῆς Δημοκρατίας, τῶν ἀσκούντων τὴν ἐπίβλεψιν τῶν θαλασσῶν ἔτι καὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης. Οὗτος μετὰ τὴν ἐπέκτασιν τοῦ Ἑνετικοῦ κράτους ἐν Ἀνατολῇ κατέστη ἀνωτάτη ἀρχή, προσαγορευόμενος *Proveditore Generale del Levante*, διατρίβων καὶ πάλιν ἐν Κερκύρᾳ. Πλὴν ὅμως τούτων ὑπῆρχον ἐν Κερκύρᾳ καὶ κατώτεροι προβλέπται, ὅπως π.χ. ὁ *provetitore alle tollele*, ἥτοι προβλεπτής ἐπὶ τῶν πινάκων, καθήκον τοῦ ὁποίου ἦτο ὅπως ἐπιβλέπη ἵνα οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ δικαστικοὶ ὑπάλληλοι μὴ εἰσπράττωσι πλέον τῶν νενομισμένων, δυνάμενου οὕτω νὰ διώκῃ τοὺς παραβάτας. Βλέπε Ε. ΛΟΥΝΤΖΗ, *Περὶ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως τῆς Ἑπτανήσου ἐπὶ Ἑνετῶν*, Ἀθῆναι 1856, σελ. 3 ἐπ. καὶ 31. Ὁ τίτλος ὅμως τοῦ προνοητοῦ ἐδίδετο καὶ εἰς διάφορα ἄλλα πρόσωπα, ποικίλας ἐπισήμους ἀποστολὰς ἐκτελοῦντα καὶ καθήκοντα εἰς τὰς ἐν τῇ Ἀνατολῇ (*Levante*) κτήσεις τῆς Ἑνετίας. Εἰς τὰ ἱστορικὰ Κρητικὰ ἐγγραφα τὰ ἐκδεδομένα ἐκ τοῦ Ἀρχείου τῆς Βενετίας ὑπὸ τοῦ Σ. Μ. ΘΕΟΤΟΚΗ, *Αποφάσεις Μείζονος Συμβουλίου Βενετίας, 1255-1669*, Ἀθῆναι 1933, ἀπαντοῦν οὗτοι ἐν ΚΣΤ' 7, 8, ΚΔ' 12, Η' 15, 16, 149, ἐκτελοῦντες διάφορα καθήκοντα· ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ *Θεσπίσματα τῆς Ἑνετικῆς Γερουσίας 1281-1385*, Ἀθῆναι 1936 XXI, 18 ὁμοίως· καὶ Ἀθῆναι 1937 XXVII, 4, 5, 6. XXXV, 15· XXXVI, 1· XXXI, 27 (= Ἀκαδημία Ἀθηνῶν· Μνημεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, τόμοι I, II, III). Ἄλλους τοιούτους βλέπε ἐπίσης ἐν H. NOIRET, *Documents inédits pour servir à l'histoire de la domination Vénitienne en Crète de 1380 à 1485*, Paris 1892, σελ. 90 καὶ 536.

Περὶ τῶν εἰς Κρήτην ἀποστελλομένων προβλεπτῶν γενικῶς βλέπε καὶ ΣΤ. ΞΑΝΘΟΥΔΙ-ΔΟΥ, *Ἡ Ἑνετοκρατία ἐν Κρήτῃ καὶ οἱ κατὰ τῶν Ἑνετῶν ἀγῶνες τῶν Κρητῶν*, Ἀθῆναι 1939, σελ. 15. Περὶ προβλεπτῶν ὅμως καντζιλαρίας δὲν κατώρθωσα ν' ἀνεύρω τι. Τοῦτο ὀφείλεται πιθανώτατα εἰς τὴν παντελῇ σχεδὸν ἔλλειψιν ἐκδεδομένων πηγῶν τῆς ἱστορίας τοῦ ἰταλικοῦ καὶ ιδίως τοῦ ἑνετικοῦ δικαίου ἐν Ἑλλάδι καὶ εἰς τὸ ἀνέκδοτον τῶν ἑλληνι-κῶν πηγῶν τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐν Ἑλλάδι. Ἄν ὁ τοιοῦτος προβλέπτης εἶχε σχέσιν τινά, ἔστω καὶ ἀπωτέραν, μὲ τὸν *custos cancellariae*, ὅστις ἀπὸ τοῦ 15^{ου} αἰῶνος ἔπαυσεν εἰς τὴν Ἰταλίαν νὰ εἶναι ἰδιωτικὸς ὑπάλληλος τοῦ συμβολαιογράφου, ἀλλὰ δημόσιος παππικὸς λειτουργός, ἐκλεγόμενος ἐκ τῶν γραφέων καὶ τῶν *abreviatores*, ἐκτελῶν χρὴ συνδέσμου μεταξὺ τῶν διαφόρων δημοσίων ὑπηρεσιῶν (βλέπε H. BRESLAU, *Handbuch der Urkundenlehre für Deutschland und Italien*, 1, 2 Aufl. Leipzig 1912, σελ. 292), δὲν δύναμαι ν' ἀποφανθῶ. Πάντως καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὅτι ὁ προβλεπτής καντζιλαρίας ἀπετέλει εἰς τινὰς περιπτώσεις ἀρχὴν εἴτε καὶ γενικῶς εἰς τὰς ἑλληνικὰς νήσους τοῦ Ἰονίου ἢ τοῦ Αἰγαίου, αὕτη ἔχει τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοὺς Ἑνετούς. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ὅμως, εἰς ἣν ἀνά-γεται τὸ παρὸν ἔγγραφο, δὲν νομίζω ὅτι ἦτο δυνατόν ὁ τοιοῦτος προβλεπτής νὰ εἶναι περιβεβλημένος μὲ ἰδιαιτέρας τινὰς ἐξουσίας ἢ ν' ἀπετέλει ἰδιαιτέραν κατηγορίαν συμ-βολαιογράφου διὰ τοῦτο πιστεύω ὅτι ὁ προβλέπτης(ς) τῆς καντζιλαρίας ταυτίζεται μὲ τὸν *καντζιλιέρην*, ἥτοι τὸν συμβολαιογράφον. Ἡ χρησιμοποίησις τοῦ τίτλου προβλεπτής δὲν ἔχει ἀξίαν. Ἀποτελεῖ ὑπόλειμμα ἀναμιμνήσκον ἀμυδρῶς τὴν πάλαι ὑπάρξασαν ἀρχὴν. Ἄν ἐπομένως ὅσα ἀναπτύσσω ἀνωτέρω δὲν ἀφίστανται πολὺ τῆς πραγματικότητος, τὸ παρὸν ἔγγραφο εἶναι ἐπίσημον, δηλ. *καντζιλερικόν*, ἄρα συμβολαιογραφικόν, ὅπερ συνετάχθη καὶ ὑπογράφεται ὑπὸ τοῦ συμβολαιογράφου καὶ δύο μαρτύρων (περὶ ὧν βλέπε 13).

Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι ὅτι εἰς τὸ παρὸν ἔγγραφο δίδεται ἡ ἐξήγησις ὅτι ὁ τόκος πρὸς τὰ δέκα ἔντεκα τὸν καθέκαστον χρόνον εἶναι ἥγουν. δέκα. τὰ. ἑκατὸ (στίχ. 6 8).

Τὸ δάνειον συνάπτεται ὡς *σίγουρα τῆς γῆς*, περὶ ὧν βλέπε 13.

Ἄξιοπαρατήρητον εἶναι ἐπίσης, ὅτι ὁ ὀφειλέτης δηλοῖ ὅτι τὰ ὡς δάνειον διδόμενα χρήματα ἔλαβε *χειροδοτῶς* (στίχ. 3). Οὕτω καὶ ἐν 55 στίχ. 5: *ἔλαβον χειροδοτῶς*. Βλέπε ἐπίσης 26 καὶ 61. Τὸ *χειροδοτῶς* τοῦτο φέρει αὐτομάτως εἰς τὴν μνήμην τὸν ὅρον διὰ *χειρὸς ἐξ οἴκου*, τὸν ἀπαντῶντα εἰς τοὺς ἑλληνικοὺς παπύρους τῆς Αἰγύπτου. Βλέπε π.χ. P.S.A., 21, 8 καὶ 22, 11-12, καὶ περὶ τοῦ ὁποίου βλέπε τὸν ἐκδότην G. A. PETROPULOS, *Papyri Societatis Archaeologicae Atheniensis*, Ἀθῆναι 1939, σχόλιον εἰς 21, στίχ. 8, σελ. 138, καὶ 22, στίχ. 11-12, σελ. 146. Καὶ ἐνταῦθα τὸ *χειροδοτῶς* σημαίνει ὅτι «ἔλαβεν ἀπὸ τὰ χέρια του» καὶ ὄχι μέσῳ ἄλλου προσώπου ἢ καταστήματος.

1=τὴν σήμερον ἐνεφανίστη εἰς. τὸ. ὀφικιον

2 τῆς. καντζιλαρίας. ὁ νικολῆς σφήκας

3 χιώτη(ς). καὶ. ὁμολογεῖ. ὅτι. ἔλαβε. χειροδοτῶς